

ASI

A S S E M B L Y   S U P P O R T   I N I T I A T I V E

NEWSLETTER

Oktobar 2003, Br. 08

- **Obraćanje Chrisa Pattena Skupštini Kosova**
- **Intervju sa V.Jovanović i I. Marković**
- **Poruka iz nemačke kancelarije**

“EU i Kosovo”

11. septembra 2003. g-din. Chris Patten, Evropski komesar zadužen za spoljne odnose obratio se Skupštini Kosova. U svom ključnom obraćanju skupštini on je istakao politiku EU prema Kosovu, kao i očekivanja EU za kosovsko društvo i političko vodjstvo. Slede citati.

Chris Patten - Evropski komesar zadužen za odnose sa javnošću

... Drago mi je što se vraćam na Kosovo.

Kada sam prvi put došao ovde 1999, a čini mi se da kao da je prošlo 10 godina od tada, nisam ni mogao da zamislim da ću se jednog dana obratiti skupštini koja se sastoji od demokratski izabranih lidera u Prištini, a možda je zbog toga i potreban povremen posetilac entuzijasta i dobronamernik koji je u stanju da vidi napredak koji ste napravili u saradnji sa međunarodnom zajednicom. ...

Diskusija o konačnom statusu Kosova još uvek nije na dnevnom redu. Ali svi znamo da je jedno apsolutno jasno: da vaša budućnost leži u Evropi. Za to su se zalagali svi: cela Evropska Unija na sastanku u Solunu juna meseca, i srećan sam što mogu to obećanja i danas da potvrdim...

Ja znam... da ste svi zabrinuti oko konačnog statusa. Ovo nije tema za današnji dan, iako je jasno da nije ni tema koja se može odužiti u nedogled. Važno je da svi, bilo da je u pitanju Beograd ili, iskreno govoreći, i Priština, treba da prestanu sa preduzimanjem mera koje mogu podizati tenzije. To je tačka koju ću pokušati potpuno da razjasnim sutra u Beogradu. Parlamentarne deklaracije protiv nezavisnosti nemaju nikakvog značaja, ali isto važi i za parlamentarne odluke o nezavisnosti. ...

Ovo što je danas na dnevnom redu jeste početak novog konstruktivnog dijaloga sa Beogradom. Ovo bi trebalo da bude prioritet za sve institucije Kosova i za UNMIK: da počnemo dijalog sa Beogradom o pitanjima koja se tiču svakodnevnog života svih kosovskih građana.

Početak dijaloga bi poslao pozitivnu poruku međunarodnoj zajednici, jer bi pokazao da su vaši lideri sposobni da ispunjavaju svoje odgovornosti na konstruktivan način. To bi jasno stavilo do znanja da kada kažemo da je Kosovo na putu prema Evropi ne govorimo to samo zbog geografske i političke pripadnosti kontinentu, nego zbog toga što ste dovoljno zreli da pregovarate sa onima sa kojima imate velike nesuglasice. ...

Mnogo je učinjeno na Kosovu u poslednje četiri godine. To sam istakao i ranije. Ali još više se može, i treba da se učini kako bi se svakodnevni život Kosovaca olakšao. I ovde nema prečica. Jer, ma koliko da zvuči dosadno, treba da se stvori dosledan i efikasan pravni i administrativni sistem, da Kosovo postane odgovorno mesto koje bi privuklo i osiguralo domaće i međunarodne investicije.

Donatori su voljni da pomognu vama i vašim saradnicima u UNMIK-u u ostvarenju ovog cilja. Mi predlažemo da oblikujete vaše standarde po vašim merama. Mi se ne pretvaramo da je lako sprovesti naše zakone. Ali kada iskažemo potrebu za standardima EU, mi to činimo jer verujemo da će vam ovo dati konkurentnu prednost, koja će biti dobra za vaš ekonomski razvoj, a ne samo zato što je to zahtev za ultimativno članstvo u uniji.

Sprovođenje reformi sličnih onima koje se sprovode u regionu će vas približiti Evropi. Svi ćete biti u mogućnosti da uvidite prednosti regionalne saradnje koja se sprovodi u jugoistočnoj Evropi. Čist primer je Sporazum o slobodnoj trgovini koju je UNMIK upravo potpisao sa Albanijom, pod pokroviteljstvom Pakta za stabilnosti. Učestvovanje u ovoj sporazumnoj mreži, poboljšaće vaš pristup tržištu i Kosovo će biti atraktivnijim za investitore.

Sa te tačke EU je započela ove godine, u saradnji sa vama, PIS i UNMIK-om, SAP mehanizam praćenja, o kome je pričao g.-din Holkeri, koji će vas približiti EU kroz proces koji će, ponekad, iskreno govoreći biti težak. Bio sam jako zadovoljan kada sam čuo za lično angažovanje premijera i drugih ministara oko ovoga. Vi ste jasno uvideli kratkoročnu i dugoročnu važnost ovog procesa, koji će vam ujedno osigurati procenu trenutnog stanja reformi na Kosovu, i mapu puta kojim morate ići.

Morate da budete spremni jer će ovaj proces vremenom postajati sve teži. Ne postoji, kao što sam rekao, prečica kroz reforme – iste demokratske ili političke, ekonomske i socijalne reforme su potrebne svugde, od Bukurešta do Tirane, od Ljubljane do Sofije. Ali, sav trud će se neosporivo isplatiti, jer su na vidiku poboljšanja.

Nemačka se posvetila budućnosti Kosova kao delu Evrope

Spoljna politika je o nacionalnim interesima. Federalna Republika Nemačka je prisutna na Kosovu kako bi promovisala njegove nacionalne interese. Kosovo se nalazi u srcu Balkana. A Balkan je blizu Nemačke. Naše veze sa Balkanom su jake i mnogostruke. Ovo isto tako važi za sve narode sa Balkana.

Peter Rondorf, šef Nemačke kancelarije na Kosovu

Situacija na Balkanu pogada Nemačku smesta i direktno. Radnici na privremenom radu iz bivše Jugoslavije bili su posle Turaka druga po veličini grupa stranih radnika u Nemačkoj. Mi na Balkanu želimo stabilnost i prosperitet. Neće biti stabilnosti na Balkanu ako nema stabilnosti na Kosovu. Najbolja garancija za stabilnost je demokratija. Demokratske društve ne vode međusobno ratove. Demokratska društva poštuju ljudska prava i vladavinu zakona. Ona su tolerantna i spremna da integrišu manjine.

Sukobi se ne rešavaju oružjem. Jači nije u pravu. Zato Nemačka želi da demokratija nadvlada na Balkanu. Zato mi mislimo da Kosovo može imati budućnost ako bude demokratsko, multietničko i tolerantno; ako postoji sloboda kretanja, sloboda izražavanja, sloboda mirnog okupljanja; ako se poštuje zakon tako da ne vlada organizovani kriminal i korupcija.

Nemačko angažovanje na Kosovu je veoma vidno.

U sklopu KFOR-a, 3.400 nemačkih vojnika pomaže u obezbeđivanju sigurne i bezbedne sredine. Oni grade mostove i kuće, pomažu srpskim izbeglicama da se ponovo nastane. Zagovaraju tolerantnost i demokratske vrednosti. 360 nemačkih policajaca pomaže u borbi protiv kriminala i pokušava da svoje kosovske kolege ojača da bi oni preuzeli težak zadatak u ne tako dalekoj budućnosti. Nemački poreski obveznici su od 1999. godine naovamo dotirali skoro 200 miliona evra u bespovratnim kreditima za pomoć obnovi Kosova i razvoju njegove ekonomije. Naša posvećenost je uporna, mi ćemo istrajati. Ali mi možemo uspeti jedino ako kosovski prijatelji nose svoj pravični deo tereta, što znači plaćaju porez, plaćaju račune za struju i štede vodu.

UNMIK, KFOR, međunarodna zajednica, SAD, EU i Nemačka kao član NATO, Veće petorice, Kontakt grupa i Savet bezbednosti, svi mi delimo istu ideju o budućnosti Kosova: Demokratija

treba da bude duboko ukočena na Kosovu. Privremene institucije igraju nezamenjivu ulogu u oblikovanju te budućnosti. Skupština Kosova je posebno bitna. Na kraju, sav naš trud mogao bi da bude jalov ako nema osećaja odgovornosti kod lokalnih institucija. Ove godine je bilo dosta napretka u tom pogledu. Skupština je, na primer, dobro obavila posao sastavljanja zakonskog okvira na Kosovu. Drago mi je da je Nemačka politička fondacijaca bila u prilici da doprinese ovom uspehu u okviru Inicijative za podršku Skupštini. Takođe mi je drago što će ubuduće i sam Nemački parlament, Bundestag, moći da obezbedi dodatnu pomoć zahvaljujući projektu koji sponzorise Evropska organizacija za rekonstrukciju.

Mi smo rešeni da pognemo, a takva je i naša politika: "Standardi pre statusa", o tome nema sumnje. Ali ovaj koncept nije statičan, treba ga tumačiti na dinamičan način. Činjenica da UNMIK premišlja o načinu kako da

primeni standarde to i dokazuje. PIS će biti snažno uključen u ovaj proces. Postojeće zajednička svojina i zajednička odgovornost. I jednog će dana doći vreme za ispit. Nadamo se da će Kosovo položiti test. Nemačka će vam sve vreme pomagati!

To neće biti kraj puta. Budućnost Kosova je u Evropi, ne samo geografski nego i politički i ekonomski. Koliko god to mnogi želeli, Kosovo nije ostrvo u Karipskom moru i ne može postati deo Sjedinijenih država. Ako kosovski narod stvarno želi da postane član evropske porodice, onda mora da ispuni potrebne uslove. Pred Kosovom će biti novi komplet standarda. Evropska Unija je 1993. godine jasno postavila kriterijume koje treba da zadovolje društva koja žele da se pridruže Uniji. To su takozvani Kopenhagenški kriterijumi, od kojih

je najvažniji onaj o dobrosusedskim odnosima i poštovanju ljudskih i manjinskih prava. U tom smislu put Prištine ka Briselu vodi preko Beograda. Budućnost Kosova u Evropi znači da će granice izgubiti svoj razdvajajući karakter. Svi ljudi u Uniji slobodni su da se naseljavaju gde god to žele. Ja se iskreno nadam da će svi stanovnici Kosova prihvatiti ovu evropsku budućnost, shvatiti šta ona znači i raditi svim svojim snagama da postignu ovaj cilj.

“Ne treba da budemo pasivni, nego uključeni”

Vesna Jovanović je član koalicije Povratak (KP) u kosovskoj Skupštini, i član je Demokratske alternative (DA). Ona je član dva odbora – za medije i zaštitu čovekove okoline. Ivana Marković je član Demokratske stranke Srbije (DSS) i predstavnik KP u kosovskoj Skupštini. Ona je član odbora za kulturu, sport i omladinu. Pre zasedanja parlamenta, IPS je sa njima dvema, kao novim licima u Koaliciji povratak obavio razgovor .

Intervju sa Ivanom Marković i Vesnom Jovanović, intervju obavila Biserka Ivanović

IPS: Kakav je vaš položaj u Skupštini, obzirom da ste žena?

Vesna: Ja sebe u kosovskom parlamentu vidim kao člana srpske zajednice i stanovnika Kosova, a ne posebno kao ženu.

Ivana: Kao što je Vesna rekla, ova podela nije najvažnija. Mi se konkretno borimo za interese srpske zajednice.

IPS: Čime ste se vi profesionalno bavile pre politike?

Vesna: Do skoro sam bila profesor u srednjoj školi u Partešu kod Gnjilana.

Ivana: Ja sam najmladi kosovski poslanik i veliko mi je zadovoljstvo što imam priliku da radim sa veomaiskusnim i mudrim ljudima od kojih mogu mnogo da naučim. Trenutno završavam diplomski rad na Pravnom fakultetu.

IPS: Govorimo o vašem političkom radu ovde u kosovskoj Skupštini, ali da li biste vi želele da opet budete kandidati, i održite još jedan mandat?

Vesna: Da ste me to pitali pre samo 3 meseca, sigurno bih rekla ne. Ali sada je moj odgovor DA jer sam shvatila da je ovo “borba” i ako želite nešto da promenite morate učestvovati i ne možete samo sedeti po strani.

Ivana: Mislim da ne treba da budemo pasivni kada postoje veliki problemi. Treba da se uključimo.

IPS: Koliko ste Vi u poziciji da budete u stalnoj vezi sa svojim biračkim telom, sa ljudima koji su glasali za vas i doveli vas u Skupštinu?

Vesna: Mi imamo različite ciljne grupe pošto je Ivana raseljeno lice, a ja živim na Kosovu. I ja sam bila raseljeno lice,

prisiljena da se odselim iz Prištine. Nakon dve godine sam se vratila i sada živim u Partešu, u regionu kosovskog Pomoravlja. Ima dosta ljudi koji su ostali. Da vam ispričam kako izgleda jedan moj radni dan. Pre nekoliko dana, sastala sam se sa seljanima iz Pasjana, a kasnije otišla u Podgorce. Ljudi su se vratili u ovo selo i čekaju da im se

ponovo izgrade kuće. Ja sam sa njima ostala do 23:00h slušajući njihove probleme. Oni, njih 14, žive za sada u strašnim uslovima. Zatim sam pozvala Specijalnog savetnika SPGS za povratak, g-din. Nenada Radoslavljevića, i on će nas uskoro obavestiti šta UNMIK planira da učini. Kad dobijem ovu informaciju od njega, ići ću sledećeg dana

da ljudima kažem šta se događa. Ja sam, kao što možete da vidite, sa ljudima dosta u kontaktu.

Ivana: Ja sam živela u Uroševcu do 1999. godine. Sada živim u Vrnjačkoj Banji i stalno putujem na sednice Skupštine. Mladi iz mog mesta raseljeni su po celoj Srbiji i Crnoj Gori, ali ja sam i dalje sa njima u kontaktu. Sa njima se sastajem, sa onima koji su interno raseljeni, kao i sa onima koji su ovde ostali, kao što su mladi iz Gračanice. Važno mi je da znam šta oni misle o opštoj političkoj situaciji na Kosovu. Mladi ljudi žele da se vrate na Kosovo. Pitanje je kada će se obezbediti uslovi za njihov povratak. Kako vreme prolazi, bojim se da većina ljudi gubi nadu i pitaju se da li će se ikada vratiti.

IPS: Najvažniji i najuticajniji albanski lideri pozvali su raseljena lica da se vrate na

Kosovo. Šta vi mislite o toj izjavi?

Vesna: Dok sam ja to čitala stavila sam se u položaj raseljenih lica. Ovaj potez, uopšteno govoreći je dobar, ako može postati stvarnost. Šta to znači? To znači da svi lideri treba javno i praktično da objasne svojim ljudima “živim jezikom” – putem medija, preko televizijskih stanica u diskusijama uživo. Dok sam čitala deo u kome se kaže, “Kosovo je vaša zemlja” pitala sam se – gde se ja to vraćam kao interno raseljeno lice? Da li se vraćam u svoju zemlju ili se vraćam u neku drugu zemlju? Ali ostavimo to za sada po stani.

IPS: Ivana je pomenula da ima mnogo mladih ljudi sa kojima je u kontaktu iz Uroševca koji žele da se vrate na Kosovo. Da li bi i ti želela da pozoveš svoje prijatelje, susede, kolege sa fakulteta i sa posla, rođake, da se vrate na Kosovo?

Vesna: Uputiti takav poziv nekome znači preuzeti odgovornost za život i budućnost te osobe. Ja nisam u situaciji da preuzmem tu odgovornost zato što to ne zavisi od mene. Ja bih volela da pozovem

sve da se vrate. Ali ako me pitaju da li je tamo bezbedno? Kako ideš u Skupštinu? Ko te vozi? Morala bih da kažem istinu – uvek imam pratnju i voze me u oklopnim vozilima. Ne bih mogla da garantujem ono što svi oni traže – slobodu kretanja, zapošljenje i aktivnosti za mlade.

Ivana: Bez slobode kretanja teško je govoriti o bilo čemu.

Vesna: Takođe bih želela da dodam da se mi nadamo da će se klima na Kosovu promeniti i da će međunarodna zajednica, zajedno sa albanskim predstavnicima, raditi sa nama, predstavnicima srpske zajednice, da poboljša uslove u cilju povratka svih raseljenih lica.

IPS: Jedan od načina da se pronade rešenje jeste da se predloži nacrt zakona. Kada bi ti bila u situaciji, šta bi predložila i zašto?

Vesna: Rezolucija 1244 je u primeni na Kosovu, garantujući pravo svim ljudima da žive ovde. Međutim, ja bih predložila nacrt zakona za zaštitu srpske zajednice, kao i ostalih zajednica. Ne želim da kažem manjinskih zajednica jer se ovde ne

osećam kao pripadnik manjinske zajednice. Još jedan zakon koji bih predložila bio bi zakon za zaštitu žena, porodice i omladine jer mi se čini da su te kategorije nekako ostavljene po strani i čekaju da dođe neko bolje vreme.

Ivana: Ja bih predložila zakon koji bi garantovao slobodu kretanja svim ljudima na Kosovu i ravnopravnost za sve bez obzira na njihovu veru ili neke druge razlike.

IPS: Koji su tvoji politički predlozi o pitanjima životne sredine i kako bi ti na njima radila kao član odbora za zaštitu čovekove okoline?

Vesna: ažno je poštovati zakon i propise koji se odnose na zaštitu čovekove okoline. Ali briga o životnoj okolini treba da bude deo obrazovnog sistema da bi se omogućilo da deca uče da poštuju i staraju se o svojoj životnoj sredini. Treba uvesti stroge novčane i druge kazne za pravna i fizička lica, i treba zaposliti više stručnjaka da bi se povećao broj inspekcija i obezbedilo da se ne poremeti prirodna ravnoteža. Nažalost, primena zakona o zaštiti životne okoline sporo napreduje i bojim se da

će dok ne postignemo punu primenu ovog zakona, životna okolina biti urgožena. Kao član odbora za zaštitu čovekove okoline dala sam svoje predloge za nacrt zakona u vezi odgovornosti onih koji značajno uništavaju okolinu. Ovi predlozi su bili odbijeni, ali oni bi ojačali sadašnje propise koji se odnose na ovaj problem koji su, po mom mišljenju, blagi i deklarativni.

IPS: Sa kakvim se problemima u očuvanju čovekove okoline suočava tvoja zajednica ili selo?

Vesna: Nakon egzodusa moje zajednice, gradovi su postali misaona imenica za Srbe. Ljudi koji su ostali žive u ruralnim krajevima koji nemaju odgovarajuću infrastrukturu. U kosovskom Pomoravlju, gde ja živim, kao i u drugim krajevima, nema odgovarajućih deponija, nema vodovoda, kanalizacije, a voda za piće je tek u granicama dozvoljenih bakterioloških vrednosti, a u nekim mestima je stanje gore. U severnoj Mitrovici postoji stalna nestašica vode. Prema istraživanju Svetske zdravstvene organizacije, očig-

ledno je da je ekološko zagađenje u oblasti Mitrovice, Zvečana i sela Malo Rudare takvo da ljudi imaju koncentraciju olova (Pb) u krvi 10 puta veću nego u Prištini. Svuda možete videti postrojenja za eksploataciju peska; nestaju brda. Ti problemi su bitni za sve stanovnike Kosova. Stiče se utisak da će se taj način razmišljanja “živi danas i ne misli na sutra” vratiti i proganjati sve nas. Ja bih jako želela da pozovem svoje kolege iz odbora za zaštitu čovekove okoline i prostornog planiranja da posete mesta u kojima živi srpska zajednica i da vide kako problemi čovekove okoline utiču na naš svakodnevni život.

IPS: Imate li neku poruku za kraj?

Vesna: Zalažem se, i zalagaću se za bolji život Srba na Kosovu. To je temelj političke borbe koalicije Povratak. Pošto živim u Kosovskom Pomoravlju, za mene su najvažniji problemi i pitanja koja su bitna za ljude koji žive u ovom delu Kosova, i ja ću zastupati njihove interese.

Ivana: Želim da svi ljudi, koji žive na Kosovu, žive svoj život slobodno, bez straha.

Uspostavljanje pravno-komercijalne osnove

Pravni sistem svake države odražava istovetne zakone što se tiče istorijskih, socijalnih i ekonomskih osobina u razvoju društva. Kosovo je trenutno u fazi u kojoj još uvek uspostavlja svoj pravni sistem, koji ima iste osobine sa pravnim sistemom razvijenih zemalja ali, i sopstvenih, posebnih obeležja. Trenutni pravni sistem na Kosovu je uglavnom blizak pravnom sistemu Evropske Unije i Sjedinjenih Država, posebno zakonodavstvo koje je vezano za ekonomski razvoj.

Pirro Redžepi, savetnik, Skupštine Kosova

Bio je to zajednički napor izvršne vlasti Privremenih institucija samouprave i Agencije za međunarodni razvoj (USAID) kako bi prjektovali potrebnu komercijalnu i fiskalnu pravnu osnovu, kao što je zakon o osnivanju registra prava nad nekretninama, zakon o hipoteci, zakon o javnim finansijama i računovodstvu, zakon o telecomunikacijama, zakon o trgovini sa inostranstvom i zakon o bankrotstvu. Postoje zakoni koji su već usvojeni od strane Skupštine i proglašeni od strane SPGS. Zakonima se predviđa stimulacija u određenim sferama i reguliše se nova ekonomska realnost u posleratnom Kosovu.

Proces usvajanja ovih zakona nije lak jer postoje mnoga pitanja koja se prolongiraju ili je njihovo usvajanje otežano. Jedan od glavnih činilaca u odugovlačenju mnogih

pitanja je UNMIK, koji se protivi usvajanju pojedinih zakona zbog određenih odredbi za koje oni smatraju da su u njihovoj nadležnosti, tvrdeći da su to rezervisane nadležnosti SPGS po Ustavnom okviru. Ove tvrdnje UNMIK-a, u većini slučajeva, ne nailaze na razumevanje u Skupštini i zbog toga se često takvo odbijanje UNMIK-a razmatra u nadležnim skupštinskim odborima.

Ovo je problem koji se nastavlja i oko kojeg postoje razlike u tumačenju Ustavnog okvira između PISU i UNMIK-a. UNMIK veruje da je tumačenje Ustavnog okvira potpuna nadležnost SPGS, ostavljajući malo mogućnosti o raspravi. Drugi odugovlačeći činilac je zakasnelo uključivanje kancelarije za pravna pitanja UNMIK-a u legislativni proces. Prema sporazumu UNMIK-a i PISU-a, UNMIK

treba da podnese komentare i da učestvuje u procesu dok je zakon u raspravi na nivou Vlade. Međutim, ovo je retko bio slučaj, jer su njihovi komentari stizali kada je zakon već podnešen Skupštini i, u većini slučajeva, kada su i skupštinski odbori završili svoj rad u reviziji zakona.

Pri tome, Vlada i Skupština su se obavezale da rade na prioritetnim

pitanjima u skladu sa njihovim programima, a jedno od najvažnijih pitanja je razvoj ekonomski održivog tržišta, koji počinje dobrom komercijalnom i fiskalnom osnovom. Prošlogodišnji, kao i ovogodišnji rad Vlade i Skupštine, se pokazao kao veoma produktivan usvajanjem takozvanog "paketa" komercijalnih i fiskalnih zakona.

Jedan od najznačajnijih zakona je bio Zakon o osnivanju registra dokumentacije o nekretninama, usvojen od Skupštine 12. oktobra 2002. i proglašen od strane SPGS 20. decembra iste godine. Osnivanje registra o pravima na nekretnine osigurava prava na svojini, naspram prethodnog sistema gde svojina nije postojala, nego su vlasnici bili ustvari samo "korisnici" sopstvene svojine, što je predstavljalo veliki problem za finan-

sijske imovinske transakcije. Pravo na nekretnine je, u većini slučajeva, uslov da investicije pristignu na Kosovo. Izvršna vlast je usredsređena na osiguravanju ispravnog sprovođenja ovog zakona u narednih šest meseci. Kosovski katastar je zadužen za osnivanje Registra dokumentacije za nekretnine, a pokrovitelj je Švedska agencija za međunarodni razvoj ("SIDA").

Zakon o hipoteci je jednako važan za razvoj ekonomije. Uključuje prenos kapitala nad nekretninama kao garanciju na zajam. Time se realizuju mogućnosti za malu privredu i podstiče se razvoj uspešnog biznisa. Ovo je najčešći način finansiranja transakcija nekretnina. Osoba koja stavlja imovinu na hipoteku je stranka koja prenosi garancije na nepokretni kapital. Zajmodavac, obično finansijska institucija, je lice koje obezbeđuje zajam ili kamate date u razmeni za garantovanu kamatu. Obično, zajam se uplaćuje na rate koje uključuju kamatu i glavnice zajma. Neplaćanje rata ima za posledicu zaključivanje hipoteke. To omogućuje

zajmodavcu da objavi da se celi zajam mora uplatiti odmah. Ovo se postiže kroz aktivirajući paragraf ugovora na hipoteku. Neplaćanje duga na zajam, kada se se oduzima imovina vodi do njene prodaje da bi se platio preostali deo duga. Ovaj proces zavisi od državnih zakona i uslova hipoteke. Najčešće se ovo sprovodi kroz sudski proces. Smatra se da je ispravnije da proces zaključivanja bude vansudski, imajući u obzir trenutni sudski sistem na Kosovu.

Zakon o bankrotstvu omogućuje određenim dužnicima da oslobode sebe finansijskih obaveza koje su im se nagomilale, posle distribucije njihove aktive, čak iako njihovi dugovi nisu bili isplaćeni u potpunosti i počinju sve ispočetka. Bankrotstvo je ekonomski neuspeh i može na prvi pogled izgledati kao prepreka ili pretinja ekonomskom razvoju. Međutim, u tržišnoj ekonomiji to se ne doživljava kao prepreka, jer ovim putem dužnik, koji nije u mogućnosti da isplati svoje zajmodavce, ima mogućnost da isplati dug preko raspodele aktive među zajmodavcima. Ova raspodela isto tako omo-

gućuje da kamata prema svima zajmodavcima bude raspodeljena na bazi jednakosti. Određene procedure bankrotstva omogućuju dužniku da ostane u privredi, i omogućuju mu da upotrebi prihod kako bi isplatio sopstveni dug.

Zakon o trgovini sa inostranstvom se primenjuje na transakcije roba i usluga koje prelaze državne granice. Zakon onemogućuje nepravedne izvozne transakcije, osniva sistem izvoznih i uvoznih transakcija, i time postiže zdrav razvoj trgovine sa inostranstvom. Kosovski zakon za trgovinu sa inostranstvom je sada u skladu sa zahtevima Svetske trgovinske organizacije.

Telekomunikacije su sfera koja privlači privredne investicije imajući u obzir porast sektora tehnologije u globalnoj tržišnoj ekonomiji. Kosovski zakon za telekomunikacije će privući konkurenciju za druge uslužne firme, i stoga će poboljšati i ukupan sektor i korisničke usluge.

Kosovo danas ima sličnosti sa uspešnim privrednim okruženjem. Kao što smo istakli ranije "paket"

komercijalne i fiskalne legislative je proglašen i trenutno se sprovodi, ali se zakonodavci još uvek suočavaju sa izazovima. Komercijalno i fiskalno zakonodavstvo je promenljiva sfera zakona koji moraju biti u skladu sa međunarodnim standardima i praksom. Iako se trenutni zakoni sprovode, postoji velika praznina u kosovskom komercijalnom i fiskalnom zakonodavstvu koje reguliše oblasti kao što su porez na nekretnine, konkurencija, osnivanje i funkcionisanje preduzeća, prava na intelektualnu svojinu, itd.

I pored svega toga, Vlada je spremna da uz svestranu pomoć eksperta iz USAID-a i Evropske agencije za rekonstrukciju (EAR) pripremi nacrt svih potrebnih zakona u sklopu ove oblasti. Iako je ovo komplikovano pitanje, kada je reč o zamagljenim granicama koje se prostiru između UINMIK-a i Vlade oko transfera i rezervisanih nadležnosti, postoji dobra volja za rešavanje ovih pitanja kako bi se pojednostavila procedura i prokrio put zakonima koji dolaze.

Nastavak sa str. 2

Moram ponovo da insistiram da, ne samo mi u Evropi, nego i naši saradnici SAD, Međunarodne finansijske institucije i drugi donatori, stoje iza vas i EU u podršci Kosovu na putu ka našoj porodici.

Želim još samo nešto da kažem o putu koji je, verujem, pred vama i koji se od vas zahteva. Kada sam se ranije susretao sa vašim ministrima bio sam u društvu mog prijatelja Nikolasa Lambsdorfa, sina čuvenog nemačkog političara, i uvek sam naglašavao vašem premijeru i njegovim kolegama važnost EU. EU je najbolji institucionalni primer istorijskog procesa pomirenja. Otac moje supruge je ubijen neposredno pred kraj rata, i na Kembridž univerzitetu postoji spomen obeležje koje je posvećeno svim studentima nastradalim u ratovima, i nažalost spisak sa imenima postradalih se stalno proširuje. Naravno, većina njih su bili Britanci, ali ima i izvestan broj Nemaca. Britanci i Nemci su studirali zajedno, a zatim su se našli u situaciji da pucaju jedni u druge. Zašto? Zbog okrutnog i nasilnog nacionalizma. EU je i osnovana da se tako nešto više nikada ne bi desilo. EU je savez manjinskih zajednica, savez manjina koje pokušavaju da pronađu put širokogrudosti duha koji će svim građanima pružiti mirnu budućnost. Stoga, nemojte da se iznenadite što ovde, na Kosovu, ili u Srbiji, ili ma gde u regionu, mi razgovaramo o procesu pomirenja, o jezivom međuetničkom nasilju, mržnji i međuetničkom konfliktu. Vi imate realnu šansu da uspete ovde na Kosovu, zajedno sa međunarodnom zajednicom. Imate šansu da pokažete svetu da ste vi ovde uspeali da zakopate ratne sekire i neprijateljstva iz prošlosti i da ste sposobni da kreirate budućnost koja će biti pravedna za sve, bez obzira na njihovu etničku ili versku pripadnost, budućnost koja pruža iste šanse svima, bez obzira na njihovo poreklo. Iskreno se nadam da ćete vi savladati ove izazove, ogromne izazove, i to je veliki poduhvat za vas, ali to je i jedan od razloga zbog kog smo mi političari često kritikovani. To bi za nas trebalo da predstavlja jedan častan poduhvat, kao što je to bio slučaj i sa Anom Lindh u njenoj kratkoj političkoj karijeri. Nadam se da ćete vi prevazići ove izazove na Kosovu na jedan častan način i da ćete vašim sinovima i kćerima podariti bolju budućnost i pravednije društvo, mnogo pravednije od onog koje ste vi pretrpeli.

Kosovska populacija i zakon o popisu stanovništva i domaćinstava,

Popis stanovništva i imovine predstavlja pitanje od posebnog značaja za svaku državu i narod. Vlada Kosova je, još od početka svog rada, razmatrala Zakon o popisu stanovništva i imovine kao stvar od velike važnosti. Zakon bi obezbedio pravnu osnovu za razvoj procesa popisa stanovništva i imovine na Kosovo. U popisu bi informacije, kao što su demografska struktura i druge socio-ekonomske odlike kosovske populacije, izašle na videlo. Druge važne informacije dobijene ovom aktivnošću, bile bi: poptuni broj stanovnika, teritorijalna rasprostranjenost, struktura naselja i kvartova, kao i trenutni uslovi života.

Dr. Azem Hajdari, Koordinator u kancelariji premijera, kancelarija za pravna pitanja i predavač predmeta "pravosudni postupak" na Pravnom fakultetu tetovskog Univerziteta.

Kosovska Vlada, kao deo svog programa i na zahtev Ministarstva uprave, usvojila je krajem 2002. preporuke o iniciranju predloga nacrtu ovog zakona. Shodno tome, Premijer je odlučio da da zadatak svom stalnom sekretaru, u saradnji sa sekretarom Ministarstva uprave, da izvrši pripreme za nacrt zakona. Radna grupa sačinjena od domaćih i međunarodnih eksperata i predstavnika UNMIK-a je naimenovana za početak procedure nacrtu zakona. Grupa je, posle mnogo napora, pripremila prvi nacrt, koji je Ministarstvo uprave podnelo Vladi. Vlada je usvojila ovaj zakon 26. marta 2003. Nacrt zakona potom je prosleđen Skupštini Kosova na usvajanje 15. aprila 2003. Na drugom čitanju nacrtu zakona jula ove godine,

usvojeno je 27 dodatnih amandmana, koji u većini slučajeva čine ovaj zakon funkcionalnijim.

Isto tako, jula meseca ove godine, parlamentarna grupa "Koalicija Povratak" je pokrenula proceduru za preispitivanje zakona u Skupštini Kosova, objašnjavajući pri tom da zakon ruši interese srpske zajednice i ugrožava održanje njihovog etničkog identiteta. Inicijativa je pokrenuta da objasni da je zakon nepovoljan za Srbe, jer veliki broj članova ove zajednice živi van Kosova, dok za one koji su ovde ostali još uvek nema slobode kretanja. Prema ovim navodima popis je nerealan.

U tom smislu, Skupština Kosova nastavlja svoje napore da osnuje panel na kome će Vlada, parlamentarna grupa "Koalicija

Povratak" i predstavnici UNMIK-a, razmatriti svoje argumente i protivrečne argumente. Bez obzira na rad panela i da li će se takva komisija uopšte osnivati, završna reč je na Skupštini.

Zakon o popisu stanovništva i imovine sadrži šest poglavlja i uključuje odredbe o: datumu popisa; Centralnoj komisiji o popisu; kosovskom birou za statistiku i o opštinskim registracionim telima; o budžetu; o odgovornosti kosovskog katastarskog lokalne uprave i opštine; o glavnom centru za bazu podataka, kao i neke odredbe o zabrani sakupljanja sličnih podataka.

Dalje, u zakon o popisu stanovništva i imovine na Kosovu su uključene i sledeće odredbe:

- U smislu suštine i sadržaja, Zakon o popisu

je u skladu sa međunarodnim standardima razvijenih država.

- Zakon tačno određuje nosioce odgovornosti i jasno definiše njihove nadležnosti. Prema tome, zakon osigurava da izborna vlast postane Biro za statistiku Kosova, kom je dat zadatak da organizuje i sprovodi izbore. Prema zakonu, izbori će se sprovesti pod nadzorom Centralne izborne komisije i uz podršku opštinskih komisija o popisu.

- Mi smatramo da nam zakon omogućava da sprovedimo, po prvi put posle 22 godine, nepristrasnu, validnu i ustaljenju registraciju stanovništva i imovine. Zakon ne sadrži odredbe koje narušavaju pravo naroda Kosova da se registruju. Stoga, to st-

vara uslove za sveobuhvatan popis, uključujući i raseljena lica. U tom smislu, član 17. ovog zakona obavezuje Biro za statistiku Kosova da sprovodi široku informacionu kampanju, tokom koje će namere, procedura i individualni zadaci onih koji će sprovesti popis biti objašnjeni.

- Popis, koji prema ovom zakonu treba da se sprovede, očekuje se u prvom delu 2004. godine, i njime će se omogućiti određivanje broja stanovnika Kosova, njihova etnička pripadnost, socijalni status, situacija sa nekretninama (broj, vlasništvo, itd.) i verodostojnost srpskih izjava po ovom pitanju.

Imajući u obzir sve ove tačke, može se očekivati da će SPGS proglasiti ovaj zakon u najbržem vremenskom roku.

Pregovori jednakih

Pregovori između Kosova i Srbije o praktičnim pitanjima smatraju se važnim, ne samo za ove zemlje, nego i za čitav region. Njihov uspešan ishod znači priznavanje nove stvarnosti na Kosovu i poštovanje nove stvarnosti koja se dokazala kao funkcionalna za više od četiri godine, pokazujući normalnu, mirnu i sigurnu situaciju.

Ramush Tahiri, politički savetnik Predsednika Skupštine Kosova

Institucije Kosova su već izrazile spremnost da počnu pregovore, ali čekaju poziv relevantnih međunarodnih institucija. Kosovo nema preduslove i ne uslovljava sadržinu pregovora. Ipak, želeli bismo da ti pregovori ne budu samo deklarativni, nego i izvodljivi. Delegacije na obe strane stola moraju biti na istom nivou i potpuno ravnopravne. Ovakvi pregovori obično nisu na nivou vlade, odnosno na ministarskom nivou, dok se pripremni detalji razrađuju na nivou odseka. Taj nivo je prikladan za izvršavanje profesionalne i institucionalne strane posla. Uz to, dogovori mogu da budu valjani i pravosnažni samo ako ih ratifikuju parlamenti obe strane.

Zašto je dijalog sa Srbijom toliko važan za Kosovo? Pre svega, zato što je to izraz dobre volje da se reše izvesni problemi koji su u interesu građana obe zemlje i koji su u svojim dosadašnjim odnosima imali loša iskustva. Osim toga, to će doprineti sta-

bilizaciji odnosa u regionu i dokazati da ljudi mogu živeti i raditi zajedno na putu ka evropskim integracijama. I Srbija i Kosovo se suočavaju i rešavaju zajedničke probleme. Neki od njih su: problemi nestalih, izbeglica, sigurnosna pitanja i borba protiv kriminala. Kosovu treba da se vrate katastarske knjige i ostale važnije arhive, pošto su sva važnija dokumenta odnešena prilikom

odlaska Miloševićevog režima. Srbija je nedavno vratila te arhive i knjige Hrvatskoj, iako je rat završen gotovo pre deset godina.

Šta Srbija dokazuje prihvatajući i ulazeći u pregovore sa Kosovom? Prvo i najvažnije, prihvata novu stvarnost na Kosovu, a to predstavlja dobru volju da se reši proteklih metoda Miloševićevog režima i njegovog načina da rešava

probleme. U isto vreme, to priprema put za relaksiranje odnosa i omogućuje i osigurava slobodu kretanja za sve građane. Takođe, to pomaže rešavanju konačnog statusa Kosova, što je u interesu obe zemlje.

Koje su smetnje dijalogu danas? Prošlost i posledice prošlosti nam ne dozvoljavaju da gledamo u budućnost. Tendencije da se prejeducira status Kosova kroz ove pregovore će omesti čitav proces. Osim toga, određivanje parametara i nivoa delegacije će takođe biti dodatni otežavajući faktor. Srbija je ustanovila Koordinaciono veće za Kosovo, da bi održala kontakte sa UNMIK – om i sa kosovskim Albancima, kako tvrde srpski predstavnici. Srbija i nakon četiri godine odbija da prizna službene UNMIK dokumente, pasoše i kosovske lične karte. Uz to, Srbija odbija da prizna institucije Kosova koje su izabrane na slobodnim izborima koje je nadgledala i međunarodna zajednica. Skupština Srbije je takođe donela uredbu koja ne

priznaje Ustavni okvir Kosova. Zbog toga mislimo da međunarodna zajednica mora da bude veoma odlučna da obe strane gura ka dijalogu i poštovanju postojećih potpisanih sporazuma. U ovom procesu UNMIK ne može da bude medijator, pošto predstavlja Kosovo i u zemlji i u inostranstvu.

Medijatori mogu i treba da budu EU i USA zbog njihove uloge i poštovanja koje imaju na Kosovu. Njihov autoritet, moć i mehanizmi će omogućiti i garantovati primenu sporazuma. Mesto pregovora, samo na početku, može biti neutralno, dok kasnije pregovori mogu biti nastavljeni na rotirajućoj osnovi u Prištini i u Beogradu. Očigledno je da će doći do dogovora između Kosova i Srbije pre ili kasnije, bolje pre. Dovoljno je da život ide svojim tokovima i trenutni procesi imaju svoje normalne i prirodne smerove i ciljeve, koji su u skladu sa izrazom slobodne volje naroda.

SKUPŠTINA - OGLEDALO DRUŠTVA

Nakon njene druge godišnjice, rad Skupštine i ostalih institucija na Kosovu može se oceniti na različite, i ponekad suprotne načine. Istina je negde između. Nove institucije na Kosovu nisu ni potpuni promašaj, kako govore nihilisti, niti su najuspešnije, kako govore optimistični projektanti. Nove kosovske institucije nalaze se na raskršću i bore se sa teškim problemima, kao i samo Kosovo.

Hidajet HISENI

Ima uspeha vrednih priznanja. Samo uspostavljanje Skupštine i Vlade predstavlja uspeh. Organizovani su i opštinski i centralni izbori, koji su međunarodno priznati kao poštenu i uspešnu, zahvaljujući našim naporima i neposrednoj pomoći i podršci međunarodne zajednice.

Stvoren je novi institucionalni sistem, koji se stalno nadograđuje i, uprkos slabostima i nedostacima, stalno se popravlja. Kosovska Skupština, u kojoj su manjinske zajednice povoljno predstavljene, stalno i neprekidno radi na donošenju zakona i politike, bez mnogo teškoća ili konflikata. Članovi parlamenta (poslanici) i administrativni radnici Skupštine učestvovali su u nizu seminara i obuka uz pomoć parlamenta različitih zemalja, fondacija i drugih institucija, uključujući NDI, Westminster fondaciju i Fridrih Ebert Stiftung. Zahvaljujući podršci ovih parlamenata i pažnji Inicijative za podršku kosovskoj Skupštini (IPS), uspos-

Hydajet Hyseni

tavljene su međuparlamentarne veze sa nekim zemljama, i organizuju se veoma uspešne međusobne radne posete.

Bez negiranja ili minimiziranja uspeha, može se reći da ima još dosta toga što treba da se uradi i priželjkuje, po pitanju organizacije i efikasnosti naših institucija. Stvari se kreću, ali sporo i ne uvek u pravom smeru. Rezultati pokazuju značajna odstu-

panja, ne samo od onog što mi želimo i nameravamo da postignemo, nego i od potencijalnih i objektivnih mogućnosti kosovskog političkog subjekta ili institucije. Vaninstitucijska politika može biti sprečena samo u smislu institucijskog angažovanja, odgovornosti i u smislu njihovih rezultata.

Kosovska Skupština i druge vezane institucije nisu uspele ni da angažuju i

upotrebe svoj kreativni i aktivni potencijal, niti da premoste mali i ograničeni jaz koji su nasledile, da bi uvećale i ojačale postojeće prednosti. To je omelo, i i dalje nanosi štete procesima na Kosovu, i umanjuje kredibilitet institucija kod kosovskih građana. Kosovo je već imalo gorkih iskustava do kojih je došlo možda kao posledica toga što se dozvolilo ruženje demokratskih institucija u očima razočarane javnosti. Posledice tog iskustva bile su lekcija za sve nas.

Kosovska Skupština i nove demokratske institucije in Kosovo imale su teško i neobično rođenje/ponovno rođenje. Ograničavajući uslovi i okvir inhibiraju i guše način na koji oni rade. Ovi ograničavajući uslovi uključuju: neodgovarajući izborni sistem; kašnjenje u radu Skupštine, neosnovano i netransparentno zapošljavanje administrativnih radnika Skupštine, i njene upravne i rukovodeće strukture. Nedostatak osnovnih uslova za normalan rad Skupštine i iskustva

u demokratičnosti; inercija lošeg i nedovoljno iskusnog kvazi-parlamenta i, kao posledica, česta proceduralna samovoljnost i blokiranje inicijativa poslanika, predstavljaju druge prepreke. Neodgovarajući, destruktivni i nedemokratski uticaji spoljnih činioca i razna tuđa iskustva, koja su često nekompatibilna sa specifičnim okolnostima na Kosovu, takođe su ograničila funkcionisanje kosovskih institucija. Na kraju, stalna i ekstremno perfidna i neprijateljska opstrukcija i manipulacija od strane onih na Kosovu koji ne misle dobro kosovskom narodu, jesu još jedna prepreka. Ovo su samo neki od uzroka i činioca koji sprečavaju poželjno funkcionisanje Vlade, i tako ograničavaju potencijalne uspehe. Jedan broj ovih uzroka za nedostatak željene efikasnosti Skupštine je objektivni, i ne može se izmeniti brzo ili lako. Ali, postoje neke prepreke koje se mogu smatrati subjektivnim, i kao takve ih je moguće prevazići.

Moje je mišljenje da ove prepreke mogu predstavljati izazove sa kojima će se kosovska Skupština suočavati tokom predstojeće jeseni, pored preostalog dela zakonodavstva.

- Definisane poslaničkog statusa, mandata i imuniteta;
- Stvaranje potrebnih uslova koji će poslanicima, predsednicima grupa, odborima i administraciji omogućiti da normalno obavljaju svoje dužnosti, tako što će im se obezbediti kancelarije, oprema, službe, osoblje, prevoz, mesta za parkiranje i druge neophodne prostorije;
- Sveobuhvatna funkcionalizacija predsedništva Skupštine, uspostavljanje, putem specijalnih propisa, odgovarajućih odnosa između predsedništva Skupštine i predsednika, predsedništva i parlamentarnih grupa, predsedništva i parlamentarnih odbora te predsedništva i skupštinske administracije;
- Uspostavljanje i redovni odnosi između predsedništva i Sekretarijata Skupštine i odgovarajuće obezbeđivanje preduslova za regularnost, transparentnost i demokratsku kontrolu po pitanju izrade budžeta, vođenja Skupštine, postupka zapošljavanja radnika i izgradnje

administrativnih struktura Skupštine;

- Finaliziranje postupka izmene i dopune skupštinskog Pravilnika i opštih pravila o aktivnostima Skupštine;
- Slobodna i tolerantna parlamentarna debata, naročito kada se radi o parlamentarnim pitanjima i interpolacijama;
- Redovna komunikacija između poslanika i predstavnika Skupštine sa građanima i građanskim društvom;
- Bolja saradnja sa parlamentima drugih država i integracija kosovske Skupštine u međunarodne strukture i, u tom smislu, uspostavljanje službe za međunarodnu saradnju;
- Brža zakonodavna aktivnost i koncentrisanje na izradu glavnog paketa sistemskih zakona i, istovremeno, usavršavanje zakonodavnog postupka, naročito postupka revizije i glasanja o amandmanima, revidiranja tekstova i obezbeđivanja konačnog i originalnog teksta usvojenog zakona;
- Stvaranje funkcionalnih veza između Skupštine i Vlade i, u okviru toga, koordinacija izrade skupštinskog rasporeda aktivnosti, sa naročitim osvrtom na

zakonodavne aktivnosti;

- Pojašnjenje i operacionalizacija odnosa između Skupštine i kosovskog predsednika;
- Ispravljanje nedoslednosti i evidentnih slabosti sadašnjeg izbornog sistema;
- Pojašnjenje i određenje funkcionalnih i proceduralnih odnosa Skupštine i SPGS u smislu bliske i redovne saradnje, kao i tačno definisanje i napredno tumačenje takozvanih rezervisanih ovlašćenja.

Kosovska Skupština preko svojih prvih zakona ima istorijsku misiju izgradnje i operacionalizacije ostalih demokratskih i institucionalnih struktura, kao i da unese vazduha u štetan institucionalni i pravni vakuum, tako što će se izgraditi i funkcionalizovati. Zbog toga stvaranje potrebnih preduslova za potpunu normalizaciju opšte situacije na Kosovu, da bi se projektovala i izgradila nova slobodna, nezavisna i demokratska budućnost za Kosovo. Na ovim osnovama bila bi moguća pojava novog, stvarno demokratskog, pluralističkog, tolerantnog, naprednog i evropskog društva za sve kosovske zajednice i građane.

Stalni napredak u radu odbora

Za demokratski zakonodavni proces koji za rezultat ima zakone koji rešavaju potrebe građana potrebno je više stvari. Potrebni su poslanici sposobni da se snažno angažuju na samostalnom analiziranju pitanja, o kojima će raspravljati sa svojim kolegama, i započnu dijalog sa građanima. Potrebni su skupštinski odbori sa sposobnim pomoćnim radnicima, koji umeju da pregledavaju nacрте zakona. Potrebne su organizovane političke grupe u Skupštini. I što je najvažnije, potrebna je efikasna koordinacija ovih elemenata.

Heder Kašner, direktor Nacionalnog instituta za demokratiju sa Kosova (NDI)

Uprkos redovnim kritikama na račun kosovske Skupštine, ona upečatljivo napreduje u pravcu postizanja ovih ciljeva u svom svakodnevnom radu. Članovi i radnici uspostavljaju rutinu i opšti kvalitet pa se produktivnost institucije popravila. Ostaje još dosta toga da se uradi. Najnovija ocena i izveštaj koji je izradio Nacionalni institut za demokratiju (NDI) ima za cilj da Skupštini i organizacijama koje je podržavaju da neke preporuke koje će pomoći da se ovaj napredak nastavi, naročito u oblasti jačanja odbora.

Rad odbora mogao bi da bude efikasniji ako se reši nekoliko tehničkih pitanja. Ovo uključuje dodelu odgovarajućih prostorija za odbore, zapošljavanje radnika i vođenje arhive dokumenata. Srećom, UNDP radi na rešavanju ovih problema putem projekta SPEAK.

I pored preostalih tehničkih problema postoji nekoliko koraka napred koji Skupštini pomažu da bolje funkcioniše.

- Parlamentarne grupe (koalicije) sada imaju svoje kancelarije što rezultuje češćim sastajanjem parlamentarnih grupa. Trenutno, se oni sastraju pre plenarnih sednica, a jedan broj se sastaje i nekih drugih dana da bi raspravljao o poslovima koalicija.
- Revidirani poslovnik odborima daje ovlašćenje da rešavaju zahteve članova.
- Odnosi sa ministarstvima popravili su se u većini odbora. Veza sa ministarstvima čini deo redovnog rada većine odbora uključujući korespondenciju po pitanju zakona čije nacрте radi Vlada i predstavnici ministarstava koji prisustvuju sastancima odbora.

- Članovi sada dobijaju dnevnicе za svoja putovanja i za prisustvovanje na sastancima odbora, što je uvećalo prisustvovanje na sastancima odbora.
- OEBS je odredio stalnog prevodioca za Skupštinu da bi se poboljšala svakodnevna komunikacija među domaćim i međunarodnim upošljenicima Skupštine.

Jedan broj odbora radi dobro i jako je aktivan. Oni blisko saraduju sa stručnjacima iz vladinih i nevladinih organizacija i redovno ih pozivaju na zasedanja odbora. Do sada su održana tri javna zasedanja, bilo da bi se dobilo više informacija o nacrtu zakona ili da bi se pojasnilo neko pitanje. Odbori su sve više zainteresovani za korišćenje sednica otvorenih za javnost kao način za korišćenje stručnjaka i prikupljanje relevantnih informacija za pregled na-

crta zakona, dok je tako istovremeno njihov rad transparentniji i otvoreniji za javnost.

Niz odbora je obavio posete terenu da bi stekao bolji uvid u data pitanja. Te posete se prvenstveno dešavaju kada odbor treba da isčita neki nacrt zakona, ali povremeno su ovakve posete odgovor na direktne peticije građana i urodile su konkretnim rezultatima.

Odbori počinju da shvataju da su nadležni i da je njihova dužnost da istražuju određena pitanja koja se smatraju bitnim, te da putem izveštaja daju preporuke odgovarajućim ministarstvima ili čak UNMIK-u. Takvi poduhvati se obično dešavaju na zahtev Skupštine. Nekoliko takvih slučajeva mogu poslužiti kao primer:

Odbor za javne službe izradio je nacrt izveštaja o situaciji sa dokumen-

tima o ličnoj svojini i ličnim podacima kosovskih građana (t.j. rođenju, smrti, venčanice, vozačke dozvole, itd.).

Odbor za trgovinu i industriju dao je izveštaj o situaciji snabdevanja električnom energijom na Kosovu.

Ovo predstavlja važne korake napred za odbore i za celu Skupštinu. Potrebna je stalna pomoć članovima odbora i radnicima da bi se obezbedilo da ovakvi izvrsni primeri postanu uobičajena stvar u njihovom radu.

Jedan problem koji je uočen u funkcionisanju Skupštine, i pored boljeg rada odbora i raspravljanja o izveštajima odbora, jeste koordinacija sa parlamentarnim grupama. Parlamentarne grupe izrazile su svoje neslaganje sa zaključcima izveštaja do kojih se došlo koncenzusom u odboru u kome

su bili predstavljene sve poslaničke grupe. Naravno da je normalno da se pojedini članovi ne slažu sa zaključcima odbora, ali neslaganje cele poslaničke grupe sa odborom pokazuje stalni nedostatak saradnje između članova odbora i njihovih stranačkih koalicija u pogledu stavova koje treba zauzeti po pitanju problema.

Ovo je bitno, iako stranačke grupe nastavljaju da popravljaju svoje funkcionisanje i saradnju. Pored toga, proces će se poboljšati pošto pomoćne organizacije rade sa članovima Skupštine i strankama da bi im pomogle da uspostave jače veze sa svojim glasačima i dalje razvijaju svoje političke profile. Oba ova nastojanja će ojačati rad odbora i cele Skupštine.

Sve u svemu, istraživanje koje je sproveo NDI otkrilo je mnoga pozitivna dešavanja u sprovođenju demokratskog zakonodavnog procesa koji za rezultat ima zakone koji bolje rešavaju potrebe kosovskih građana.

Uredba Skupštine doprinosi pokretanju procesa povratka

U skladu sa otvorenim pismom kojim se ohrabruje povratak raseljenih i izbeglih lica potpisanim od strane albanskih i drugih lidera, Skupština Kosova je 10. jula 2003. godine održala formalnu debatu o procesu povratka – drugu po redu u protekle dve godine. Kao rezultat ove debate, Skupština je izašla sa devet preporuka koje, prateći prošlogodišnje saopštenje Skupštine, samo potvrđuju podršku PIS pravu na povratak svih raseljenih i izbeglih lica.

Brian Kuns, Kancelarija za politička pitanja, OEBS Misija na Kosovu

Povratak i prava manjina su veoma važna, ali takođe i veoma osetljiva politička pitanja na posleratnom Kosovu. Svi koji su uključeni u proces povratka, bez obzira za koju organizaciju rade i kojoj zajednici pripadaju, izrazili su svoje nezadovoljstvo sa trenutnim statusom kvo.

Međutim, godinu i po dana nakon formiranja Privremenih institucija samouprave (PIS), posle dve uredbe o povratku koje je izglasala Skupština, nakon otvorenog pisma koje su najvažniji albanski i ostali lideri uputili javnosti i u kom su snažno podržali povratak, korisno je razmotriti tok ove važne debate u Skupštini, posebno u svetlu predstojećeg dijaloga Priština/Beograd.

Skupštinska uredba, kao zavaničan dokument, oslikava politiku kosovskih institucija u cilju podrške pravu na povratak. Ova činjenica ne treba da bude

zanemarena. Uvek će biti pitanja o ispravnoj primeni visokoprolifne politike vlade, ili o obavezama lidera. Ipak, sada je mnogo lakše držati za reč pripadnike vlasti s obzirom da su oni izašli u javnost sa izjavom da svi ljudi imaju pravo na povratak. Drugo, sam čin objavljivanja ovih preporuka je pokazatelj da PIS imaju aktivnu ulogu u procesu povratka i da to nije samo jedno od rezervisanih prava i poslova UNMIK-a. U devetoj preporuci uredbe se kaže da će Skupština nadgledati sprovođenje preporuka.

Primetno je da je atmosfera rasprave bitno promenjena u odnosu na prethodne kada je bilo reči o istom pitanju. Tokom debate bilo je međusobnih optuživanja – na kraju nisu ni svi poslanički klubovi glasali za preporuke – ali, bilo je i pozitivnih primera sa obe strane, poslanika koji su pokušavali da dođu do zajedničkog stava o pro-

cesu pomirenja. Takođe, broj onih koji odbijaju da glasaju o skupštinskim uredbama opada u 2003. u odnosu na 2002. Još uvek mnogo toga treba da se poboljša kada je reč o atmosferi tokom ovakvih rasprava, ali važno je istaći da je došlo do određenog napretka.

Možda je najvažnije od svega to da je nedavna skupštinska uredba doprinela pokretanju podrške procesu povratka širom Kosova. Ovo pokretanje se tiho razvijalo tokom čitave godine sve do juna meseca kada su najvažniji albanski i drugi lideri izašli u javnost sa pismom u kom pozivaju sve raseljene da se vrate svojim kućama "Kosovo je vaš dom, kao što je i naš; mi želimo i radimo na tome da se vi vratite i da živimo zajedno u miru kao dobre komšije, u duhu međusobnog poštovanja," istakli su lideri. Efekat ovih reči već se osetio na Kosovu prilikom nedavnog povratka

u opštini Peć – selo Belo Polje/Bellopole – i posebno je naglašeno da je baš ovo pismo ohrabrilu ljude da odluče da se vrate i žive na Kosovu.

Američki političari to zovu "Big Mo." "Mo" kao momentum (pokretač). Zamah kao pozitivan korak u procesu koji se nekada smatrao nepostojećim i veoma frustrirajućim. Ovaj zamah se pokazao kao uspešan, posebno kada je reč o popuštanju tvrdokornih stavova i o zajedničkom radu suprotstavljenih političkih partija.

Pokretač podrške procesu povratka u okviru PIS leži u izgradnji. Naravno, važno je biti realan. Mnogo toga još treba da se uradi pre nego što oni koji su uključeni u proces povratka iskažu svoje zadovoljstvo. Međutim, leto 2003. je pokretač u pravom smeru u okviru PIS, pokretač koji mora biti održiv i ubrzan.

“UNMIK i PIS: Dvoje za tango”

Novi Specijalni predstavnik Generalnog sekretara (SPGS), bivši finski premijer Hari Holkeri, preuzeo je svoje radno mesto šefa misije Privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK). Holkeri će voditi UNMIK u jednom od najosetljivijih perioda od uspostavljanja misije. Kosovska Vlada postepeno dobija veće odgovornosti, i pregovori oko statusa se približavaju. Ipak je jedan presudan odnos za UNMIK – sa privremenim institucijama samouprave (PIS) – opasno izvitoperen.

Val Persival, direktor MKG, Kosovo, Ilir Deda i Jehona Gjurgjeala, ICG

Međunarodna krizna grupa (MKG) je nedavno ispitala odnos i otkrila da su pod Štajnerovom upravom, napeti odnosi stvorili su nepotrebnu netrpeljivost i omeli zvaničnike u njihovim nastojanjima da izgrade demokratske institucije. Glavni cilj – uspostavljanje funkcionalnih demokratskih insti-

tucija sa kontrolom i ravnotežom među sudskim, zakonodavnim i izvršnim organima Vlade – je često bio izgubljen u retorici o tome ko je kriv za probleme upravljanja na Kosovu.

SPGS Holkeri ima jedinstvenu priliku da uči na greškama prethodne UNMIK-ove administracije, obnovi odnose sa PIS, i

obezbedi da se u svakom sporu dođe do utvrđivanja i rešavanja problema, a ne do pogoršavanja tenzija.

Greške iz prošlosti uključuju UNMIK-ov ambiciozni, ali nikad sprovedeni politički dnevni red. SPGS Štajner je započeo mnoge inicijative, ali su mnoge ostale samo zamisli. Štaviše, on se nije konsultovao sa najvažnijim članovima vlade, i borio se za pažnju medija. Sa Štajnerovim monopolisanjem – kako na lokalnim tako i na međunarodnim sastancima – vlada nije imala mnogo podstreka da upravlja.

Sposobnost vladinih lidera da preuzmu inicijativu podrivena je prirodom koalicione vlade. Ministri referišu svojim stranačkim vođama, a ne premijeru koji je i sam pritisnut činjenicom da on ne vodi svoju stranku. Vlada je uglavnom bila nesposobna da pokrene političke inicijative ili napravi i sprovede neku doslednu platformu.

Skupština ne radi kao efikasna kontrola izvršnog ogranka Vlade, i retko raspravlja o radu ministara. Umesto toga, Skupština svoju pažnju koncentriše na UNMIK-ove slabosti.

Hari Holkeri će morati da popravi odnose između UNMIK-a i vlade dok upravlja izuzetno osetljivim i važnim pitanjima – kao što je to dijalog između Beograda i Prištine, prenos nadležnosti na PIS, i primena strategija smernica. Održavajući profesionalnih i kolegijalnih odnosa sa PIS biće važno da bi se obezbedilo da ova pitanja rezultuju koracima napred, a ne unazad.

MKG preporučuje da gospodin Holkeri napravi – u punoj saradnji sa Vladom, jasno usredsređen politički dnevni red. Holkeri bi trebalo da započne dvonedeljne sastanke na visokom nivou da bi omogućio saradnju između UNMIK-a i Vlade. SPGS treba da se povuče iz žiže intere-

sovanja, kako u medijima, tako i na međunarodnim sastancima, i prizna doprinos koji daju vladini funkcioneri.

PIS takođe deli odgovornost za kolaborativne odnose. One čine slabiju stranu u ovom odnosu – bez međunarodnog statusa i zavisne od UNMIK-a radi napretka izveštavanja Savetu bezbednosti. Kosovski funkcioneri moraju da shvate da je saradnja u njihovom neposrednom interesu. Javna sporenja sa UNMIK-om ne pomažu; ona obeležavaju reputaciju Kosova u jednom osetljivom trenutku (pre rasprava o statusu). Funkcioneri PIS moraju da pokažu vođstvo, bivajući energični u razvijanju i održavanju dijaloga i konstruktivnih odnosa sa UNMIK-om, dok rade za svoje interese. Dalje, tendencija nekih političkih stranaka da ometaju Vladu mora biti zaustavljena.

Da bi proces krenuo napred, PIS treba da se

energično zauzme sa UNMIK-om oko glavnih političkih pitanja od značaja za PIS. Ministri Vlade ne smeju minirati premijera. Vlada treba da izradi doslednu platformu, naročite političke inicijative, i dođe do koncenzusa sa političkim strankama po pitanju ovih inicijativa. Viši izvršni funkcioneri, uključujući i predsednika Rugovu, treba stalno da se obraćaju Skupštini.

Sudbine UNMIK-a i Privremenih institucija samouprave se prepliću. Da bi očuvale svoj kredibilitet i sebi obezbedile ulogu u budućim mirovnim misijama, Ujedinjenim nacijama je potrebno da njihov angažman na Kosovu uspe. PIS mora da obezbedi stalnu međunarodnu podršku i svoj put ka evropskom integraciji. Ipak se čini da nijedna strana ne uviđa svoju zajedničku sudbinu. S obzirom na ozbiljne probleme koji predstoje, bilo bi bolje i za UNMIK i za PIS da uče na greškama iz prošlosti, i zajedničkim snagama rade za budućnost.

Izveštaj MKG o odnosima PIS-UNMIK možete naći na vebsajtu:

www.crisisweb.org

Za ubrzanu dinamiku prenosa nadležnosti

Osnivanje demokratskih institucija u posleratnom periodu, pod mandatom Rezolucije 1244 Saveta bezbednosti UN, bio je glavni izazov za međunarodnu misiju na Kosovu, kao i za lokalne političke snage na Kosovu.

Fatmir Sejdiu, član predsedništva Skupštine Kosova

Glavna ideja iza prenosa nadležnosti se vezuje za potrebu normalizacije života na Kosovu. Ovo je istina u mnogim oblastima uključujući i ekonomski oporavak Kosova, održavanje normalnog života za sve njegove građane, i normalno funkcionisanje njenih demokratskih institucija koje su iznikle iz slobodne volje naroda.

U stvari, institucije na centralnom i opštinskom nivou su dobile svoj mandat na osnovu ovoga. Oni postaju nosioci direktnih nadležnosti u različitim oblastima, uključujući progresivni stalni proces dobijanja nadležnosti od rezervisanih nadležnosti SPGS. I poslednje, ali ne i zadnje, SPGS je odgovoran za prenos nadležnosti na kosovske institucije po Ustavnom okviru.

“Standardi pre statusa” su često shvaćeni kao “trka za vlast” između lokalnih i međunarodnih službenika. Ovo se ne može shvatiti kao sprem-

nost kosovskih institucija da uz nadležnosti sprovede nadležnosti usled dobijene legitimnosti. Kroz dosadašnje iskustvo, uprkos ohrabrujućim rezultatima, shvatili smo da je došlo do povremene stagnacije ovog procesa, što ima za rezultat “sukobe” i “podizanje tenzija” oko vitalnih pitanja za budućnost Kosova i njegovog stanovništva.

Sa kritične tačke gledišta, određivanje “domaćeg zadatka” kao potrebu da za ispunjenjem “standarda pre statusa” sa jedne strane, i ne vršenje prenosa direktnih nadležnosti sa druge strane, mogu se takođe shvatiti kao pristrasan stav ve;nog oduživanja ovog procesa. Ovo bi samo rezultiralo održavanjem status/a quo.

Takav stav nije istovetan sa pretpostavljenim mandatom međunarodne administracije na Kosovu. Ovo nije u skladu sa dinamikom razvoja situacije na Kosovu, uprkos poteškoćama sa novom

situacijom na Kosovu, posebno posle tri uspešna izbora – dva na opštinskim i jedan na centralnom nivou.

Izazovi današnjih dana, na ekonomskom i političkom nivou, sa kojima se suočavaju institucije Kosova, podižu opravdanje za ubravanje ovog procesa.

Dolazak G.-dina Harri

Holkeri na Kosovo na funkciju novog SPGS bi trebalo da rezultira uspešnim zaključivanjem međunarodnog mandata na Kosovu, dok se istodobno poštuje i institucionalizuje politička volja naroda Kosova za slobodno i demokratsko Kosovo. Poslednje ali ne i zadnje, ovo je primarni zadatak međunarodne zajednice.

Vlada želi da preuzme nadležnosti nad KEK-om

Skupština Kosova je na plenarnom zasedanju 19. juna 2003. usvojila deset preporuka za prevazilaženje teške energetske situacije na Kosovu. Poslanici su izglasali ove preporuke posle duge debate koja je praćena kritikovanjem uprave KEK-a u poslednje četiri godine.

Ridvan Berisha, journalist Radio Television of Kosovo (RTK)

Deset usvojenih preporuka reflektuju užasnu energetska situaciju na Kosovu i lošu upravu KEK-a. Skupština bi volela da osnuje odbor za energetiku, kao i ministarstvo za energetiku i da uzme u razmatranje restrukturisanje KEK-a, kako bi on bio profitabilniji i konkurentan na regionalnom tržištu. Bajruš Džemajli (PDK), predsedavajući u odboru za trgovinu i industriju, izneo je svoje preporuke uz nadu da će Vlada Kosova preuzeti korake.

Veće sačinjeno od predstavnika kosovske Vlade i UNMIK-a, odlučilo je da otvori koordinacionu kancelariju u sklopu lokalne Vlade koje će se isključivo baviti energetskim problemima, koordinacijom posla, investicijama, proizvodnjom i sastancima koji će se održavati u sklopu KEK-a. Otvaranje kancelarije vođeno je kao rezultat pritiska koji je izvršila Skupština Kosova na

Bajrush Xhemajli

plenarnoj debati koja je posvećena KEK-u.

Poslanici Koalicije povratak su se delimično složili sa sadržajem preporuka. Srpskih poslanici su se zabrinuli jer preporuke nisu pominjale povratak srpskih radnika u KEK, i povlastice za manjine i povratnike.

“Pošto niko ne može da

istraži ili potvrdi pravu situaciju u KEK-u, inicijativa za oformljivanje koordinacione kancelarije, po preporuci veća, je nešto što treba podržati. Šanse se povećavaju ako UNMIK i vlada zajedničkim naporima pokušaju da reše ovu bezizlaznu situaciju”, kaže Oliver Ivanović, član Koalicije povratak.

Pre glasanja, poslanik Bajruš Džemajli je pročitao preporuke odbora, gde se između ostalog kaže da je ljudski faktor odgovoran za trenutno lošu situaciju u KEK-u. Odbor koji predvodi Džemajli istakao je i ne razjašnjem status KEK-a kao jedan od razloga za deficit koji je pratio rad KEK-a ovih godina. Situacija na površinskim kopovima oštetila je proizvodnju, jer je srpska uprava od 1990. do 1999. vidno oštetila delove glavne opreme.

“Po analizi o klizanju zemlje u rudniku Belačevac sačinjenoj 9. novembra 2002., uzročnik nesreće je bio i deo neotklonjene neupotrebljive zemlje, što je prouzrokovalo pogubne posledice u Obiliću”, rekao je poslanik Džemajli. On je rekao da je domaći naučni institut Inkos, ranio upozorio o mogućnostima nastajanja jedne takve nesreće, ali međunarodni upravnici su odbacili ova

upozorenja. “Komisija je istraživala i došla do zaključka da se munja koja je pogodila elektranu ne osporava, ali da je za toliko veliko pričinjeno štetu, odgovoran ljudski faktor,” rekao je Džemajli u svojoj kritici, optužujući pri tom i međunarodni faktor, koji prema Džemajliju, nije dozvolio brzo delovanje vatrogasaca.

Komisija je kritikovala i način upravljanja sa investicijama u KEK-u. “Već se zna da je bilo krađe i zloupotrebe u upravi KEK-a,” rekao je Džemajli. On je rekao da je istraga zatvorena odmah po dolasku bivšeg top-menadžera na upravno mesto. Džemajli je u ime komisije, predložio formiranje jedne nezavisne međunarodne komisije Centru za finansijska istraživanja kako bi celi slučaj bio ispitan. Sa druge strane, privatizacija KEK-a, ne može se uzeti u obzir dok se ne definišu svojina i vlasništvo.

Šef parlamentarne grupe LDK, Sabri Hamiti, kao i većina govornika, tražio je da UNMIK odustane od upravljanja KEK-om, i da Vlada Kosova bude ona koja će se baviti sa energetikom. "Verujte mi, svi ovi stranci nisu profesionalci. Oni znaju nešto, ali ne mnogo i nedostatak profesionalizma pokrivaju izgovorima da računaju polaznu nekom drugom, a ne Kosovu", rekao je Hamiti u svojoj izjavi. On se nije složio sa konstatacijom odbora za trgovinu i industriju da zloupotrebe vrše i lokalni službenici KEK-a, ili domaće rukovodstvo. Hamiti okrivljuje Vladu Kosova za neangažovanje u izvršenju zadataka koje ima prema KEK-u umesto da istraži moguće zloupotrebe koje je počinilo lokalno rukovodstvo.

Ministar ekonomije i finansija, Ali Sadria je reagovao i nije se složio. Sadriu je rekao da "nije korektno da se napadne Vlada u vezi nečega za šta nema ovlašćenja ili odgovornost."

Ramuš Haradinaj, Predsednik AAK, je tražio preduzimanje hitnih koraka u cilju poboljšavanja si-

tuacije i smanjenje restrikcija u toku zime. "Moramo imati sliku rukovodstva KEK-a", glasio je Haradinajev predlog.

Napajanje električnom energijom na Kosovu, je rezervisana nadležnost SPGS. Po rečima portparola UNMIK-a, SPGS može da reaguje ako Skupština izda preporuke, iako on nije obavezan da reaguje na određene promene koje spadaju pod rezervisane nadležnosti.

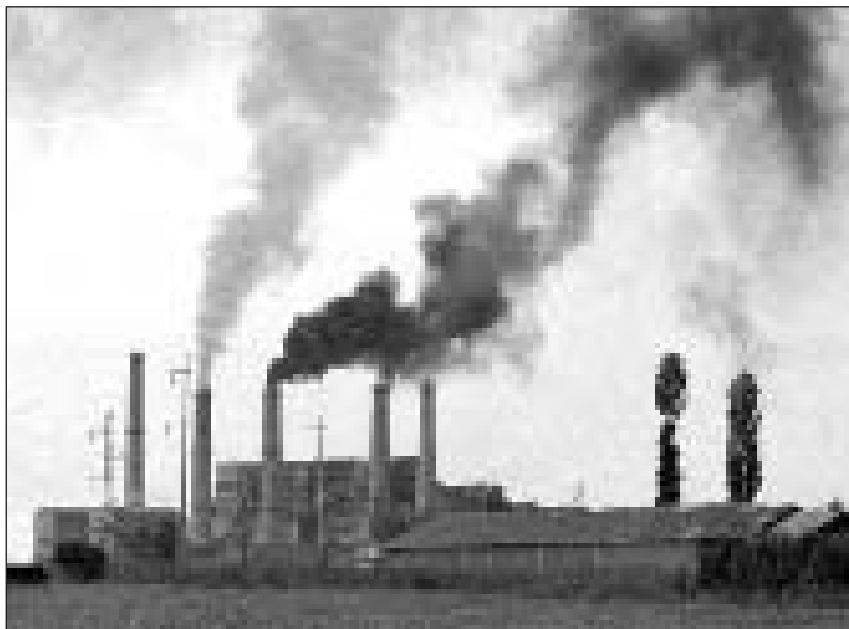
I ovih prvih septembarskih dana vidljiv je nedovoljni angažmana vlasti za poboljšanje kvaliteta života građana Kosova. Restrikcije struje su i dalje tema za diskusiju na svim nivoima i takve diskusije o pronalaženju rešenja za trenutnu situaciju su zabrinjavajuće.

Deset preporuka o tome kako izaći iz energetskog haosa na Kosovu

Posle razmatranja izveštaja odbora za trgovinu i industriju o situaciji u KEK-u i posle parlamentarne debate, Skupština Kosova na plenarnom zasedanju 19. juna 2003., većinom glasova, usvaja preporuke:

1. *Da se formira parlamentarni odbor za energetiku;*
2. *Da se usvoje zakoni koji će da upravljaju delatnostima KEK-a: zakon o energetici, zakon o rudnicima, zakon o geološkim istaživanjima i zakon o regulatornom organu;*
3. *Vlada Kosova bi trebala što pre dobije nadležnosti na polju energetike i da formira ministarstvo energetike;*
4. *Da se ponovo razmatra restrukturisanje KEK-a, kako bi bio profitabilniji i konkurentniji na regionalnom tržištu do usvajanja određenih sistemskih zakona;*
5. *KEK-u bi trebalo da zatraži članstvo samostalnog entiteta u Institucijama elektroenergetskog sistema jugoistočne Evrope;*
6. *Da se podrži strategija izgradnje novih energetskih kapaciteta;*
7. *Da se izgradi nadvezujuća linija od 400KW između Kosova i Albanije;*
8. *Da se snažno podrži strategija da domaći kadar na svim nivoima upravlja KEK-om, a da međunarodni kadar preuzme ulogu savetodavca;*
9. *Da se podrži projekat KEK-DA, i da se povećaju delotvorni i finansijski efekti;*
10. *Skupština treba da ovlasti Centar za finansijska istraživanja da istraži eventualnu lošu upravu u KEK-u.*

Termoelektrana u Obiliću

Razmatranje privatizacije

Thor Helsa, KTA

U utorak 3. jula Poverenička agencija Kosova (KPA), agencija koju je osnovao UNMIK u cilju upravljanja ekonomijom i vođenja procesa privatizacije, uputila je sveobuhvatni izveštaj o procesu privatizacije Skupštini Kosova. Zvaničnici ove agencije su zatražili podršku Skupštine u privlačenju investitora, ulagača na Kosovo.

Nekoliko članova Skupštine je odgovorilo na ovaj poziv, komentarišući da treba da se prestane sa traženjem podrške kosovskim institucijama u procesima u koje su one aktivno uključene. Na insistiranje predsednika Skupš-

tine, gospodina Nedžata Dacija, doneta je odluka da poslanici treba u pisanoj formi da daju svoje primedbe kada je reč o procesu privatizacije, kako bi to dalje bilo prosleđeno Povereničkoj agenciji Kosova.

Bilo je nekoliko veoma važnih programa privatizacije koji su pomenuti u ovom izveštaju. Cilj nije da se odmah prikupi gotovinski novac, već i da se privuku kupci koji će dugoročno ulagati u Kosovo i time otvoriti i nova radna mesta.

Rezultati prvih tendera, objavljenih 14. jula, procenjeni su kao solidan uspeh za

Kosovo i premašili očekivanja. U poslednjem satu licitacije, u zgradi PAK pojavila su se dvadeset i dva kupca, ali je petoro odbijeno jer nisu imali svu potrebnu dokumentaciju.

Ukupna prikupljena suma u prvom krugu iznosi preko €9,300,000, dok je ukupna suma koja je uzeta od šest dobitnika tendera €4,600,000.

Kupci dolaze iz interesantnih delova Austrije, Turske, Bosne i Hercegovine, BJRM i Albanije. Direktori nekadašnjih društvenih preduzeća su dobili dva tendera.

Nastavljajući postignute uspehe PAK je

održala i drugi krug licitacije u prvoj nedelji septembra. Primjećeno je da je broj mogućih investitora, kada je reč o kupovini društvenih preduzeća, u porastu: 180 potencijalnih kupaca se javilo za tender za prodaju 18 društvenih preduzeća, u proseku 10 kupca za jedno preduzeće. Ukupna suma u drugom krugu iznosi preko €136,000,000, dok ukupna suma uzeta od dobitnika tendera preko €24,500,000.

Treći deo privatizacije društvenih preduzeća će se odigrati krajem septembra, i očekuje se da će tom prilikom biti licitirani

različiti objekti koji su u društvenoj svojini: hoteli, radnje, lokali, fabrike specijalizovane za proizvodnju baterija, nameštaja, plastike, kao i fabrike za proizvodnju cigle, prekare, hemijske postrojenja i fabrika za flaširanje vode.

Proces privatizacije će se nastaviti na Kosovu tokom 2003. i 2004. kada će mnoge kompanije biti na raspolaganju različitim sektorima industrije. Informacije o privatizaciji su dostupne na veb-sajtu povereničke agencije Kosova:

www.kta-kosovo.org

KOSOVO TRUST AGENCY
 Agencija za privatizaciju i upravljanje imovinom Kosova

Ne-zakonodavni rad

Važna komponenta rada skupštinskih odbora

Edmond Efendija, Nacionalni Institut za Demokratiju (NDI)

Rad odbora ima puno funkcija, uključujući razmatranje i nacrt zakonodavstva, i istraživački rad na razne teme, koje spadaju u nadležnost odbora i mogu predstavljati problem za građane. Odbori ne bi trebalo da čekaju na Vladu da im da posao, nego bi trebalo da proaktivno traže najbolje od Vlade. Nadzorni izveštaji odbora pomoći će da se to postigne.

Koja je funkcija odbora? Da li je to samo razmatranje zakonodavstva? Ne, postoji puno funkcija koje odbori vrše osim razmatranja zakona, jer odbori moraju da se potrudu da Vlada radi svoj posao. Nadgledanje izvršne vlasti je jedna od ključnih funkcija parlamenta. To znači da parlamentarne odbori nadgledaju odgovarajuća ministarstva. Mi možemo da pitamo da li bi bilo moguće da se efektivno nadgleda izvršna vlast pre sakupljanja potrebnih informacija o

odgovarajućim pitanjima? Odgovor bi bio ne – mi treba da imamo te informacije pre nego počnemo sa nadgledanjem. Jako je teško imati ideje o tome kako bi Vlada mogla da poboljša svoj rad bez razumevanja određene oblasti. Zbog toga odbori često organizuju sastanke kako bi sakupili informacije. Članovi nisu uvek eksperti za pitanja koja istražuje komisija. Nije potrebno da oni budu eksperti, niti se to očekuje, iako bi bilo poželjno. Oni su politički predstavnici i u stanju su da se obrazuju uz prikupljanje informacija, pre nego što donesu političke odluke.

U stvari, koje su funkcije parlamentarnih odbora osim nacrt zakona? Odbori često procene sprovođenje zakona, koji je u njihovoj nadležnosti, koji je usvojen i da li zakon daje željene rezultate. Ako ne postiže željeni efekat, koje su poteškoće sa kojima se

suočava, koji su razlozi za ove poteškoće i kako se mogu eliminisati? Odbori procenjuju napredak koje je Vlada učinila u ostvarivanju programa.

Odbori razmatraju mnoga pitanja, koja mogu predstavljati probleme za građane i kao takva postanu prioritet za odbore. Ovo se naziva nezakonodavni rad komisija.

Odbor vrši ispitivanja. Ta se ispitivanja mogu vršiti kroz sednice otvorene za javnost kada predstavnici Vlade, vladinih i nevladinih organizacija, pojedinih eksperta i drugih osoba svedoče ispred odbora iznoseći pri tom svoja viđenja o određenim pitanjima. Suštinski je bitno da komisija čuje od ljudi koji su najviše pogođeni po tom pitanju, a ne samo da se saslušaju eksperti. Tako je komisija u pozicij da sakuplja relevantne činjenice i načini izveštaj. Ovaj izveštaj će biti sačinjen iz dva dela: opisa činjeničnog stanja i pre-

poruka za mere koje treba preduzeti od strane Vlade. Izveštaji bi trebalo da se odraze u činjenicama koje je komisija sakupila od svedoka kroz proces ispitivanja.

U kosovskom okruženju, je očigledno bilo nedostatka zakona u mnogim oblastima. Tako da se može očekivati da preporuke u izveštajima komisija od zasedanjima otvorenih za javnost, mogu pomoći time što daju instrukcije Vladi o nacrtima određenih zakona. Štaviše, posebni odbori mogu pomoći Vladi opštim pregledom traženog nacrta zakona. Preporuke mogu biti konkretne mere koje su iznete u vidu sugestija.

Važno je da sa ispitivanje finalizira sa pisanim izveštajem odbora. Izveštaj treba da se objavi, treba da bude lako dostupan, i treba da služi kao izvor informisanja koji će pomoći Skupštini, Vladi i drugim telima

kako bi planirali buduće mere i zakonodavstvo.

Postoje odbori u kosovskoj Skupštini koji rade dobro i idu ka ovom pravcu. Odbori sprovode terenske posete kako bi imali bolji uvid u određena pitanja. Odbor za trgovinu i industriju je sačinio izveštaj o KEK-u. Mi smo razmumeli da oni rade na drugom izveštaju o rudnicima na Kosovu. Odbor za kulturu, omladinu i sport sačinio je izveštaj. Ova praksa se može produžiti u svim odborima. Organizacije unutar IPS-a mogu pomoći odborima u organizaciji ovih sednica otvorenih za javnost i sačinjavanju izveštaja u odborima.

Aktivni odbori znače jak parlament – mogućnosti da nadgledaju izvršnu vlast, i da se postaraju da je ona odgovorna. To je ono što svi mi želimo – da od Vlade dobijemo najviše što možemo.

Prva faza SPEAK projekta: Uspostavljanje sistema arhiviranja u Skupštini

12. avgusta počela je realizacija projekta "Podrška parlamentarnoj elektronskoj arhivi na Kosovu" - SPEAK, dolaskom gospodina Roger Roy, stručnjaka za upravu iz Kanade. Njegov osnovni zadatak će biti uspostavljanje sistema arhiviranja za Skupštinu Kosova. Ovaj veoma važan deo SPEAK- projekta finansira EAR, zajedno sa UNDP, preko bespovratnog zajma u iznosu od €199700.

Krenar Loshi, Analitičar programa Javna uprava i izgradnja kapaciteta UNDP Kosovo

Uspostavljanje Sistema arhiviranja dokumenata (DMS) će osigurati preglednost sveukupne dokumentacije u cilju ispravnog funkcionisanja Skupštine Kosova. Najvažniji cilj DMS je da doprinose što boljem radu u okviru Skupštine Kosova i da

usklađi vođenje dokumentacije. Svi dokumenti će biti standardizovani i arhivirani 100 % u elektronskoj formi. DMS će osigurati da korisnici arhive maksimalno iskoriste postojeće izvore i da imaju stalan pristup dokumentaciji Skupštine. U ovoj početnoj fazi, napraviće se i elektronske i štampane kopije dokumenata, koje će ubuduće koristiti Skupština

Integrirani DMS će ponuditi elektronski sistem arhiviranja dokumenata, uključujući i dokumenta koja su deo procesa donošenja odluka u Skupštini. To će obezbediti da osoblje beleži pristigla dokumenta na standardizovan način, tako da će dokumenta u celovitosti biti arhivirana. DMS će omogućiti Skupštini da vrši različita istraživanja (logičko pretraživanje, traženje reči, delova reči ili celih rečenica). Ovo će biti veoma korisno i pojed-

nostaviće se traženje tekstova, s obzirom da se obim skupštinske dokumentacije znatno povećava. Skupštinsko osoblje će biti u mogućnosti da arhivira i pronalazi dokumenta elektronskim putem, i da ih objavljuje jasno i brzo, bilo u štampanoj ili elektronskoj formi. To će se obavljati u skladu sa poslovnikom Skupštine.

Kako bi se osigurao uspeh DMS, važno je identifikovati i izvršiti kategorizaciju svih dokumenata i definisati njihove vlasnike, autorska prava, arhiviranje dokumenata i njihovo objavljivanje. Tekstovi, audio i video materijali moraju biti arhivirani u skladu sa sistemom baze podataka, što će omogućiti brzo i jasno pronalaženje dokumenata. Biće potrebno vreme da se naprave potrebni kompjuterski programi. Sva originalna

dokumenta će biti ubeležena i arhivirana u istu bazu podataka, najverovatnije u skupštinskoj biblioteci i odeljenju za arhivsku građu, gde će takođe biti smeštene i štampane kopije.

Sistem arhiviranja štampanih dokumenata će takođe biti organizovan, najverovatnije u saradnji sa Nacionalnim arhivom, posebno kada se uzmu u obzir neophodne jezičke verzije. U ovaj sistem baze podataka će biti uključeni isključivo dokumenti koje potražuje Skupština, istraživači, studenti i novinari.

Vodiće se rasprave o tome da li će ova baza podataka biti povezana ili integrirana sa bazom podataka Vlade i Legislativnom bazom podataka, koje su već oformljene u okviru kabineta Premijera. Ove diskusije će dalje definisati ko treba da bude ovlašćeni

urednik službenog glasnika i to na osnovu sadržaja ovih dokumenata.

Od velike važnosti je i obuka osoblja koju obezbeđuje SPEAK projekat u cilju osiguravanja potpunog razumevanja svih tehničkih aspekata kao i razumevanja pristizanja dokumenata, procedure, i razumevanje disciplinovanog pridržavanja tehničke procedure i radne rutine. Izrada sistema arhiviranja dokumenata počinje konsultacijama sa skupštinskim osobljem, kako bi se sagledale njihove potrebe i htenja. Ovo će biti jedan od prvih zadataka za menadžere ovog projekta. Korišćenje sistema će, iako je njegova priprema od samog početka predstavljena javnosti, biti prijetano iznenađenje i koristan alat u svakodnevnim aktivnostima skupštinskog osoblja.

Kosovska Skupština izdaje svoj bilten

U skladu sa poslovnikom kosovske Skupštine, kancelarija za medije i odnose sa javnošću je, u sklopu svog programa, osmislila izdavanje skupštinskog biltena. Prvo izdanje izašlo je u junu. O tome smo razgovarali sa gospodinom Šerifom Konjufcom iz kancelarije za medije i odnose sa javnošću.

Intervju obavio: Edmond Efendija, NDI

IPS: Koja je svrha skupštinskog biltena?

Š. Konjufca: Jako je važno za Skupštinu, kao najvišu kosovsku zakonodavnu instituciju, da ima izdanje koje odražava aktivnosti mehanizama Skupštine, počevši od plenarnih sednica, aktivnosti Predsednika i članova predsedništva, rada parlamentarnih odbora, pa do rada pojedinih članova (poslanika). Bilten ima za cilj da bude otvoren za slobodna mišljenja i ideje poslanika koje bi mogle da budu korisne za Vladu i za koje je verovatno da će biti iznete kao teme rasprava plenarnih sednica Skupštine ili u nekim drugim prilikama.

IPS: Kakav je tiraž i gde se bilten može naći? Koliko ljudi znaju o ovom časopisu?

Š. Konjufca: Zbog nedostatka novinara (trenutno ima samo nas troje)

Bilten je prvo trebalo da bude publikacija koja je po

vrsti negde između novina i hronike skupštinskih aktivnosti, koja bi izlazila jedanput mesečno. To se unekoliko promenilo pošto je naša kancelarija mala a bavimo se svakodnevnim obaveštavanjem o aktivnostima Skupštine. Odlučili smo da novine posvetimo poslanicima, kosovskim institucijama, SO, analitičarima i novinarima, za potrebe Vlade, a ne da ih stavimo na slobodno tržište. Prvo izdanje je izašlo u ukupnom tiražu od 1000 primeraka – 600 primeraka na albanskom, 200 na srpskom i 200 na turskom jeziku.

IPS: Šta se može naći u biltenu kosovske Skupštine?

Š. Konjufca: Sada se može naći, a tako će i biti dalje, dosta različitih stvari, uključujući: debate o usvajanju zakona i dokumenata koje usvaja Skupština; zapisnici sa zasedanja i aktivnosti odbora Skupštine; komen-

tari kosovskog predsednika; komentari premijera i drugih vladinih ministara; komentari predstavnika međunarodne zajednice na Kosovu; kao i izjave stručnjaka koji su pozvani da govore na sednicama Skupštine.

IPS: Kako će bilten izgledati za godinu dana?

Š. Konjufca: Planiramo da postepeno uvećamo broj i profesionalno usavršimo izdavače, da pretvorimo bilten u nedeljni magazin kosovske Skupštine, koji je dinamičan, interesantan i atraktivan za široku publiku. U tom cilju, mi smo se ugledali na slična izdanja iz zemalja širom Evrope. Nadamo se da će se uz pomoć zainteresovanih strana, bilten proširiti, kako u učestalosti svojih izdanja tako i u tiražu, dok će se istovremeno izdavati i na nekim drugim svetskim jezicima, obavezno počevši od engleskog.

AKTIVNOSTI PODRŠKE SKUPŠTINI

Obuka o ljudskim pravima za Koaliciju povratak i grupu ostalih zajednica

14. jula 2003., članovi parlamentarne grupe kosovskih Srba, Koalicije povratak (KP) prisustvovali su obuci o zaštiti manjinskih ljudskih prava, koju je organizovalo, odeljenje za demokratizaciju pri OEBS-u u saradnji sa kancelarijom Komesara za ljudska prava UN (UNHCHR). Članovi skupštine su imali kratak uvod u ključne principe ljudskih prava, i dobili su savete o tome kako napraviti strategiju o politici zastupništva, na osnovu principa ljudskih prava u svom parlamentarnom radu. Dalja zasedanja su bila organizovana za parlamentarce iz grupe ostalih zajednica 16. jula 2003. Glavne teme diskusije su bile upotreba manjinskog jezika, prava na obrazovanje i pristup nealbanskih i nesrpskih članova Skupštine kosovskim centralnim medijima.

Predstavnici RAE zajednica posećuju Skupštinu Kosova

26. juna, Sekretarijat Skupštine i OEBS su organizovali posetu Skupštini Kosova za grupu zastupnika Roma, Aškalija i Egipćana (RAE) zajednica. Ovo je bio prvi put da članovi RAE zajednice posećuju Skupštinu i da imaju priliku da razgledaju zgradu Skupštine, prate plenarnu sednicu i izbliza se upoznaju sa postupkom u Skupštini. Debata o pitanjima obrazovanja je bila od posebnog značaja za njih.

Rezultat javne ponude EAR Skupštini

Evropska agencija za rekonstrukciju je inicirala program podrške Skupštini Kosova. Javna ponuda partneru za sprovođenje data je konzorcijumu sačinjenom od parlamenata Francuske, Nemačke i Belgije. Ukrajko, program EAR predložava:

Ojačavanje profesionalnih kapaciteta i tehničkih spo-

sobnosti članova skupštine, pravnom sektoru skupštine i osoblju skupštine;

Osiguraju pomoćna plenarnim zasedanjima skupštine i odbora, sa posebnim naglaskom na harmonizaciji zakonodavstva sa evropskim standardima i *acquis communautaire*;

Podrška razvoju poslovnika skupštine u saradnji sa svim faktorima koji su već uključeni na ovom polju;

Podrška službi za prevodioce u skupštini.

Ove projekte će sprovesti eksperati za pravna i proceduralna pitanja parlamenta koji su voljni da pomognu. Ovaj rad će se usredsrediti na izgradnji kapaciteta administracije, i doprinos lokalnih eksperata će se isto tako potražiti. EAR u saradnji sa ostalim donatorima skupštine u sklopu Inicijative za podršku skupštini.

Friedrich Ebert Stiftung

program prakse

Program prakse ima za cilj da uključi studente koji su voljni da rade u odborima i pomažu odborima u razmatranju zakona. Šestonedeljna post-diplomska praksa, koju sponzorise FES-a, fondacija SOROS i Prištinski Univerzitet, počinje septembra i završava se novembra 2003. Odeljenje za političke nauke Prištinskog Univerziteta je iniciralo ovaj program, imajući u vidu nedostatak kvalifikovanog osoblja sa pravnom ekspertizom u skupštini. Program će doprineti osoblju Skupštine i studentima. Uspešni kandidati, koji će se izabrati od mnoštva studenata, će biti nakratko informisani o pravilima rada Skupštine Kosova, pre dobijanja njihovih zadataka.

Friedrich Ebert Stiftung poseta Bosni i Hercegovini

U sklopu programa razmene regionalnih kolega sa članovima Skupštine Kosova koji su u odboru

za rad i socijalna pitanja, javne usluge, očuvanje čovekove okoline i zdravstva, FES organizuje posetu za parlamentarce u BiH početkom oktobra 2003.

Friedrich Ebert Stiftung i ANTTARC obuka o javnom govoru

Program obuke koji je sproveo ANTTARC a osnovao FES, a govori o odnosima sa javnošću i komunikaciji sa medijima održan je u Prištini 4. jula 2003. za članove Skupštine Kosova. Cilj ovog zasedanja bio je da se razvije kapacitet parlamentaraca da se bave medijima, i posebno da se poveća njihovo znanje i veština u efektivnim sredstvima za komunikaciju, tehniku i javni govor. Glavne oblasti na koje su se koncentrisali u toku obuke bili su javni odnosi i njihov značaj kao sredstva za komunikaciju institucija, taktike komunikacije, smernice za bavljenje sa medijima, i saveti kako dati intervju za televiziju.

Izjava misije

Kao međuagencijski koordinator demokratskog programa podrške Skupštini Kosova, Inicijativa za podršku Skupštini (IPS) teži ka ojačavanju i profesionalnom usavršavanju Skupštine Kosova u razvoju sposobnosti kako bi ona postala stabilna, funkcionalna i produktivna zakonodavna Skupština, koja funkcioniše u skladu sa vladavinom prava i u ime svih zajednica i građana ravnopravno.

Članovi IPS radiće kako bi približili resurse jednom cilju. Rad IPS usredsređuje se na demokratsku političku kulturu zasnovanu na poznavanju i poštovanju demokratskih pravila i postupka, transparentnosti i odgovornosti prema javnosti, razvoju i primeni zakonodavnog dnevnog reda, pregledu izvršne vlasti i poštovanja višeznačnosti u Skupštini.

Kao koordinator među agencijama koje podržavaju Skupštinu Kosova, IPS podržava Skupštinu preko konferencija i obuka, radionica sa Odborima, tehničke pomoći zakonodavnom procesu, pruža savete Predsedništvu, predesavajućima u Odborima i pojedincima koji su članovi Skupštine, organizuje radne posete drugim parlamentima, obučava pravno osoblje i tumače u Skupštini. Rad savetnika i konsultanata u Skupštini i njenim Odborima takođe spada pod koordinaciju IPS.

Trenutni učesnici u IPS:

Friedrich Ebert Stiftung (FES), Friedrich Naumann Stiftung (FNS), Konrad Adenauer Stiftung, Istočno - zapadni projekat parlamentarne prakse (Holandija), Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR), Agencija SAD za međunarodni razvoj (USAID) u saradnji sa Nacionalnim institutom za demokratiju (NDI), Razvojnim programom UN (UNDP) u saradnji sa Međuparlamentarnom unijom (IPU), Konzorcijum Francuskog, Nemačkog i Belgijskog Parlamenta. Odeljenj demokratizacije pri OEBS i Sekretarijat Skupštine uz aktivnu podršku kancelarije Premijera, stuba IV UNMIK (EU) i državnih kancelarija koje se nalaze u Prištini - Austrijska, Belgijska, Nemačka, Italijanska, Holandska, Švajcarska, kancelarija Velike Britanije i Sjedinjenih država.

Fotografije u ovo broju:

OSCE: pg. 2, 4, 5, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, Rondorf: pg. 3

ASI
NEWSLETTER

Beogradska 3238000 Priština

Tel. (+381-38) 500 162 Fax: (+381-38) 500 188

kontakt: franklin.de-vrieze@omik.org

Zapažanja koja su nave-dena u ovoj novini su autorova i ne oslikavaju poglede Skupštine, misije OEBS-a na Kosovu ili org-anizacije koje su partneri u IPS.